

LIMBA ROMÂNĂ DE ASTĂZI ȘI INFLUENȚA MEDIA
(DAR NU NUMAI)

Prof. univ. dr. Dumitru TIUTIUCA
Universitatea "Danubius" din Galați

Abstract: *The present paper reviews some specific phenomena frequently considered to display "negative" values, regarding the presence of particular facts occurring in our contemporary Romanian language, some of them being determined and promoted by the powerful media influence exerted within nowadays society. Actually, this kind of „paradigmatic change”, which has been present also with the language domain, occurs within the larger European and Postmodern milieu. The author’s premises lie in the fundamental idea that language turns into a living organism and consequently points out „the metamorphosis of living”: it is born, grows and dies, shows internal deformations, namely „the pathologies” called „language mistakes”, as well as various complexes and syndromes etc. Among these, there are brought into discussion the intricate issue of Romanian language as of Latin origin, the acute offensive of Anglo-Saxon, Italian and Spanish neologisms, the contradictions occurred between their written and spoken forms, the persistence of „stereotype language” within structures, the pronunciation of foreign words, avoiding cacophonies, the aggression of the licentious and so on.*

Keywords: *organic structure, untranslatability, licentious, corectness*

Résumé: *On se propose dans ce travail d'analyser une série de phénomènes spécifiques concernant l'existence de certaines valeurs «négatives» reliées à la présence d'événements qui se passent à l'intérieur de l'espace linguistique roumain contemporain, certains étant déterminés et promus par la forte influence des médias sur la société actuelle. En fait, ce type d'«échange paradigmatique» appartenant au domaine de l'analyse linguistique, se passe aussi dans l'espace européen moderniste. La prémisse de laquelle de l'auteur part consiste en l'idée fondamentale que le système*

linguistique est un organisme vif, et en conséquence il souligne «la métamorphose de son existence»: il naît, grandit et meurt. Ce modèle souffre des modifications internes, des «pathologies» ou des «erreurs linguistiques», et aussi des divers complexes de nature linguistique, parmi lesquels on mentionne tout d'abord les problèmes liés à l'origine latine du roumain et aux influences anglo-saxonnes, italiennes ou espagnoles qui ressortent de la présence de toute une série de néologismes, ensuite les contradictions entre les formes linguistiques écrites et celles orales, vues de la perspective de l'existence d'un langage stéréotypé avec des structures complexes, des règles de prononciation de certains lexèmes d'origine étrangère, des moyens d'éviter les cacophonies, les expressions licencieuses etc.

Mots-clé: *organicité, latinité, (in)traductibilit , licencieux, correction*

Hot r t lucru,  nainte de toate, *limba este un organism viu*. Dacă nu  inem cont de această realitate, teoria va e ua, cu siguran a, până la a deveni contra-productivă. Limba este un sistem natural, ca oricare altul, cu excep ia limbilor artificiale, evident. Aceasta înseamnă că au o evolu ie, au ceea ce latiniilor numeau prin *genium*: se nasc, se dezvoltă  i se sting, mor, dovadă că astăzi vorbim despre *limbi vii* (sau moderne)  i *limbi moarte* (cele devenite clasice). *Organicismul* a fost ( i este) o filozofie foarte veche a vie ii opusă *mecanicismului*. Limba poate deveni produsul mecanicismului în cazul limbajelor „construite” pe calculator, numai că  i acelea, inclusiv limbile artificiale, gen *esperanto*, urmează tot modelul limbilor naturale. O limbă are o istorie pe care o cercetează speciali tii în a a numita „Istorie a limbii”. O dată cu formele evoluează  i sensurile, ceea ce ne dezvăluie „Semantica”  i a a mai departe. Poate că nicăieri, ca în Republica Moldova, nu se vede mai bine această evolu ie, care se transformă în progres.  ntre cum se vorbea acum 15 ani, la TV Moldova,  i cum se vorbe te astăzi, este o diferen a enormă; în sens bun, evident.

O limbă există prin  i pentru vorbitorii ei. De aici decurg toate func iile limbii nominalizate de lingvi ti, una la fel de importantă precum cealaltă. Dispari ia limbii este legată de dispari ia vorbitorilor ei, cum s-a  nt mplat, destul de aproape de noi, cu dialectul istro-român. Din cauza acestui fapt, o limbă capătă un statut interna ional, acesta cresc nd cu c t numărul vorbitorilor ei este mai mare. Dar numai acest criteriu nu este suficient, pentru că intervine *prestigiul* limbii, altceva decât statutul *stricto-senso*, pentru că acesta este puternic valorizat.  i atunci, contează în evaluare  i alte criterii, în special cele economice  i militare, adică puterea pe care

vorbitorii unei limbi o au, la un moment dat, în lume. E cazul actual al limbii engleze, vorbite tot mai mult pe glob, în comparație cu limba franceză aflată, în ciuda mișcării francofone, susținute de statul francez, în pierdere de popularitate și prestigiu. Pe de altă parte, alte limbi, cum ar fi chineza, este vorbită de miliarde de oameni, dar nu are nici răspândire, nici prestigiu de limbă internațională, deși congresele internaționale o declară limbă „oficială” a respectivei reuniuni; asemănător este și cazul limbii ruse.

Fiind un organism, fiind „vie”, limba cunoaște aproape toate *fenomenele malade* ale acestuia. În primul rând, se poate îmbolnăvi, existând chiar „o patologie” a limbilor. Mai întâi, manifestă niște *simptome* ale unor boli care, din acute, pot deveni cronice. Acestea se pot transforma în *sindromuri* și *complexe*. Și limba română actuală are așa ceva. Despre multe dintre acestea am scris într-o carte intitulată *Cultură și identitate*.¹ Despre acestea, dar și despre altele, vom vorbi în continuare.

Începem observațiile noastre cu *latinitatea limbii române*, care a constituit un subiect grav și pasional de dispută, în timp, nu numai astăzi. Amintim aici doar *latinismul*, curent care s-a manifestat puternic în secolul al XVIII-lea și a fost susținut activ, până la exagerare, de reprezentanții Școlii Ardelene. Ce a făcut posibil acest curent, cu reverberații până astăzi, a pornit de la nerecunoașterea drepturilor „națiunii” române în contextul ocupației Transilvaniei de către Imperiul Austro-Ungar. Ideea latinității venea însă de la cronicari, pe aceeași idee de a răspunde deformărilor istoriografice care desconsiderau tendențios jignitor originea limbii române. Teoria cu „pușcăriașii Romei” care ar fi fost colonizați în Dacia, pentru a scăpa Imperiul roman de ei, își are sâmburele de adevăr, și credem că aceștia nu erau alții decât creștinii persecutați la Roma, omorâți sau băgați în închisori și mai apoi expulzați, pentru simplul motiv că ei nu mai credeau în zeii Antichității romane, ci în Iisus Dumnezeu. În sprijinul acestei realități vine și faptul că unii lingviști cred că limba dacilor avea structuri pre-latine, ceea ce ar explica ușurința asimilării latinei de către băștinași, în complicatul proces de romanizare.

Latinitatea s-a constituit, de atunci încolo, o cetate de apărare, cu tot ceea ce înseamnă aceasta: bătălii (câștigate sau pierdute), căutarea de noi argumente pentru ca ele să ia locul presupuzițiilor fără acoperire, foarte puternice altfel (vezi pilda cu piatra nebunului și strădania celor o sută de înțelepți de a o scoate din mare!) și așa mai departe. Ca în orice bătălie, s-au făcut și exagerări, pentru că în luptele pe viață și pe moarte, intervin și alte

¹ Tiutiuca, Dumitru, *Cultură și identitate*, Iași, Ed. Junimea, 2005.

principii admise, precum machiavelicul „*scopul scuză mijloacele*” sau, mai pe românește, „*cui pe cui se scoate!*” În spațiul actualei Moldove, ca și în cel al Ucrainei, mai ales în timpul ocupației rusești, s-au întâmplat evenimente asemănătoare, toate privind *deznaționalizarea* prin cel mai simplu și mai eficient mijloc: înlocuirea limbii materne, a credinței și a tradițiilor cu altele. Nu mai insistăm.

Pentru limba română, efectul a fost grav, la fel, cu urmări până astăzi și el este cu atât mai regretabil pentru că, la nivelul secolului al XXI-lea, se mai înlocuiește hilar și bizar, argumentul științific cu cel neștiințific, de obicei politic. Nici copiii de grădiniță nu mai pot crede astăzi că limba română este de esență slavă, că limba română este altceva decât limba moldovenească, chiar dacă acest lucru mai este afirmat de șefi de stat sau academicieni... Se vede că limba este, paradoxal, și cea mai vulnerabilă marcă a identității unui popor, dar și cea mai puternică, în același timp, pentru că altfel, este aproape inexplicabil, un „miracol”, cum au spus-o străinii, ca să se conserve romanitatea românească într-un context, chiar și numai lingvistic, ne-romanice și ostil, istoric vorbind.

Un alt aspect, al actualității chestiunii latinității limbii române, vizează și impactul produs de dese schimbări de reguli ortografice, în România. Discuțiile nu s-au încheiat nici astăzi, iar cel mai evident fapt privește chiar actuala ortografie care prin introducerea scrierii cu *î* (*î* din *a*, cum se spune), se crede că se dă limbii noastre un mai evident strai latin. Ceva este să scrii *pâine*, *mâine* și cu totul altceva *pîine*, *mîine*...?! Numai că formele *sân*, *râu* și altele, scrise astfel, pierd tocmai dorita culoare latină, pentru că, etimologic, ele aveau în loc de *î*, vocala *i*. Comenta norma academică, cu știuta-i ironie, Ștefan Cazimir: „Trebuie să precizăm că *î* în limba română provine din toate cele cinci vocale ale limbii latine. Ca să redăm fizionomia latină a tuturor cuvintelor de această origine ar trebui să scriem cu cinci feluri de *î*!”¹ Chiar cuvintele cu prefixe și cu rădăcina începând cu *î* și care, conform regulilor actuale, se scriu: *preîntîmpina*, *reîncepe* etc., destul de frecvent ele apar sub forma: *preântîmpina*, *reâncepe* etc., dar și generalizarea scrierii cu *â*: *ânainte*, *ântâi* etc.

În ceea ce privește *sînt* înlocuit cu formele *sunt* și celelalte, ele au fost introduse de mișcarea latinistă fără susținerea etimologică sau a realității limbii vorbite. Oricum, deși această nouă ortografie reprezintă o hotărâre a Academiei Române, publicațiile și editurile din România scriu fiecare cum consideră de cuviință.

¹ Cazimir, Ștefan, "Gogu și gogomanii", în *România literară*, 5/2000.

O permanentă dispută se poartă între *normă și greșeală în limbă*. Se face foarte mult în ceea ce privește „cultivarea limbii” române, inclusiv prin rubrici specializate susținute la posturile de radio sau TV de către reputați lingviști, se scriu „gramatici ale greșelilor” etc., nu numai pentru limba română, ci și pentru altele etc. Problema problemelor este însă, următoarea: cine poate garanta că, ceea ce este astăzi considerată greșeală, nu poate deveni mâine ... normă? Discuțiile provocate de apariția noii ediții a DOOM II, justifică această întrebare firească; la fel, dacă privim atenți evoluția limbii române. Aceasta nu exclude efortul benefic de a ține limba cât mai unitară, cât mai coerentă, pentru a-i permite, astfel, să-și manifeste în întregime funcțiile ei.

O contradicție gravă se observă între *forma scrisă* și cea *orală* a limbii, asemănătoare împărțirii populației în foarte bogați (puțini) și foarte săraci (destul de mulți). Prima este, de departe, mult mai îngrijită ca logică și corectitudine gramaticală, raportate la normele limbii literare, la forma „standard”. Trebuie să observăm și aici că, uneori, conceptul de „*limbă literară*” se amestecă cu cel de „*limba literaturii*”, care este cu totul altceva. Lipsa de cultură, determinată de o instrucție superficială și nemotivată (cu toate implicațiile socio-politico-culturale ale acestora), face ca limba vorbită să arate, plastic vorbind, exact ca și îmbrăcămintea unui om sărac și murdar: illogică mai mult decât logică, sincopată, eliptică, plină de anacolute, cuprinsă în propoziții simple; sunt destui, printre noi, chiar și persoane cu o instrucție mai evoluată, care nu pot să ducă o frază până la sfârșit sau să scrie o cerere clară. Nu este cazul să ne mai ducem la Atlasul Lingvistic al Limbii Române, pentru a constata acest fenomen. Este suficient să privim unele emisiuni, cum ar fi *D'ale lu'Mitică* (TVR 2) sau a citi mesajele de pe multele „*Forum-uri*” de pe Internet.

Un alt aspect al aceleiași chestiuni. Evoluția firească a limbilor poate conduce și la *depărtarea limbii scrise, la un moment dat, de vorbirea ei*, ceea ce face scrierile mai vechi, să zicem, greu inteligibile. Această realitate trebuie să ne determine ca, pe lângă edițiile de opere, care se adresează specialiștilor filologi, să apară și altele, „populare”, în sensul de actualizare a limbii, așa cum se procedează când traducem un scriitor într-o altă limbă sau cum fac toți ceilalți când își editează scriitorii vechi. Un Montaigne sau un Shakespeare, publicați astăzi în varianta medievală a limbii lor, ar fi de neînțeles pentru cititorii veacului al XXI-lea. Aceasta ar fi, într-adevăr, o traducere „din română în română”, nu precum cele solicitate de unii anacronici... din „moldovenească în română”!?

Un important complex este însă cel *al intraductibilității* limbii române și el este strâns legat de *conceptul de național*. Complexul intraductibilității, într-o formă sau alta, este prezent în literatura română încă de la începuturile modernității sale. Dar nu totdeauna s-a spus astfel. A fost chiar o vreme când *intraductibilitatea* era considerată o glorie națională. Se afirma, de exemplu, cu mândrie patriotică, că un cuvânt precum *dor* nu ar avea echivalent în alte limbi. Ulterior cineva a dezumflat astfel de suficiențe și a demonstrat că are echivalențe perfecte în mai multe limbi romanice.¹ Nici nu se putea altfel, de vreme ce *dorul* numește o trăire specific umană, fiind prezent, în literatură, încă din vechea lirică de dragoste a chinezilor; în *Păunul zboară spre miazăzi*, să zicem. Chestiunea ține de politica culturală a unei țări, care-și dorește răspândite valorile literare în lume, prin intermediul eficient al traducerilor. În al doilea rând, nu există scriitor care să nu spera la a fi tradus într-o limbă străină, dacă s-ar putea, de cea mai mare circulație. De aceea, traducerile vor conviețui fenomenului literar original, pe întreg parcursul manifestării acestuia, până în zilele noastre, iar istoriile literare îl vor consemna ca atare. Și aici, exemplul lui G. Călinescu a rămas unul bine reprezentat. Acesta a înregistrat cu consecvență activitatea scriitoricească originală, în paralel cu cea de traducere. Mai mult: un capitol aparte este dedicat strict traducătorilor care nu au avut și creații proprii.² E frumos să spui, ca Marin Preda: "Cine vrea să înțeleagă farmecul scriitorilor români, să învețe limba română!", dar e fals, nerealist și imposibil să se întâmple așa ceva.

Ofensiva licențiosului reprezintă o altă agresiune la care este obligată și limba română actuală. Fenomenul este mai larg răspândit în realitatea anumitor culturi; de sorginte occidentală, de regulă. Poate c-ar trebui să-l înțelegem mai bine, să-l cercetăm și să-i măsurăm limitele dintre normal și patologic. Dacă până mai ieri eram obișnuiți cu el mai ales în cea ce privește lumea celor fără o instrucție deosebită, astăzi el a pătruns și în discursul literar, nu o dată vizând chiar pornograficul. Se cultivă și chiar se premiază, de către unele instituții ale societății, astfel de scrieri. E șocant să vezi un grup de tineri liceeni sau studenți, fete și băieți, care se întrec în a pronunța, din două în două cuvinte, numele organului sexual, mai ales bărbătesc. Să nu uităm că, în Europa, există o veche tradiție clasicistă care a degenerat, e drept, dar ce a avut meritul educației multor generații în sensul lui „ce se

¹ Bălan-Osiac, Elena, *Sentimentul dorului în poezia română, spaniolă și portugheză*, Ed. Univers, 1972.

² vezi *Istoria...*, ed. 1941, p. 859.

cuvine” și „ce nu se cuvine” a fi spus, mai ales în public. Emisiunile de largă audiență, mai ales TV, sunt pline de vulgarități de limbaj, acoperite câteodată de celebrele „beep -uri”! Trebuie să se înțeleagă că, peste tot, este necesar să se impună un principiu fundamental, pentru ca sistemul numit Societate să funcționeze bine, și anume: Libertatea Mea de manifestare merge până unde nu încalcă libertatea de manifestare a Celuilalt, adică până la a nu-l incomoda, deranja pe celălalt.

Un “păcat” al tinereții oricărei limbii și anume lipsa *educării gândirii* în vederea unei comunicări corecte, în special din punct de vedere logic și mai puțin informațional. Desigur, nu neglijăm lipsa flagrantă de cultură. Au crescut, astfel, îngrijorător, inclusiv în rândul școliiților, anacolutele, exprimarea eliptică care nu mai are nici o logică sub-înțeleasă și așa mai departe. Acestea fac deliciul multor corectori de teze, la bacalaureate sau licențe, și sunt popularizate în mijloacele media. Ca totdeauna, în fața unor greșeli similare, lumea se amuză în loc să se îngrijoreze. Formulări precum: „*Personajul lui Camil Petrescu are conștiința pură, dar încărcată. El privește retrospectiv spre viitor și se izolează de cei din jur sinucigându-se*”, sau: „*Poetul cântă satul de care nu te mai poți despărți odată ce l-ai părăsit*” și multe, multe altele ce nu au nimic de-a face cu informația propriu-zisă.

Ne amuzăm când citim un „moment” caragialian, precum cel numit *Proces-verbal*... Aflăm aici o probă de comic de limbaj generat tocmai de incoerența, ilogica etc. textului scris de un polițist de la mijlocul veacului al XIX-lea. Dar nu prea departe suntem astăzi în ceea ce privește anumite limbaje și stiluri de specialitate, cel administrativ, de exemplu. Destule legi, trecute prin comisii de specialitate și aprobate de Parlamentul României, suferă uneori de lipsa rigorilor ortografice. O simplă virgulă, de pildă, pusă unde nu trebuie sau cum nu trebuie, poate genera discuții de reinterpretare a sensului fundamental al respectivei legi. Multe din abilele „chichițe avocățesti”, cu care aceștia câștigă bani buni sau prelungesc nepermis procesele din interese oculte, tocmai de aici pornesc. Apoi, cineva observa, și avea dreptate, „limbajul de lemn” al *Codului familiei*, prin formulele stereotipe, lipsite de orice expresivitate într-un eveniment cum ar fi cel al căsătoriei, când reprezentantul oficialităților se adresează mirilor cu cuvintele: „*Cetățene Ixulescu de bună voie și nesilit de nimeni... etc.*” Orice solemnitate, dar și căldură cerute de un asemenea eveniment dispar, sunt distruse de o formulare tip „slogan” („*Proletari din toate țările, uniți-vă!*”). Nu mai vorbim de redactările altor documente juridice, inclusiv despre banala... cerere.

Pronunția numelor proprii străine a devenit și ea un alt complex. O dovadă ar fi și faptul că au apărut multe îndreptare sau dicționare specializate de pronunție a cuvintelor străine. Repetăm: nu este vorba de pronunția unei limbi străine învățate, ci de cea a numelor proprii (de scriitori, personaje, oameni politici etc.) de către vorbitorul de rând, aceste nume aparținând mai multor contexte lingvistice, de la cea chineză, să spunem, la arabă. Este interesant de observat că limbile de circulație nu-și pun această problemă, noi însă da. Și astfel, foarte mult spațiu din rubricile de *cultivarea limbii române*, din mass-media etc. este acordat modului cum trebuie să pronunțăm un nume străin sau altul. Ni se indică, în acest scop, ultimele surse de pronunție, ceea ce nu e rău, numai că toți știm că există o anumită bază de articulație, determinată genetic, o anumită „configurație” a organelor vorbirii care fac ca aceleași sunete să fie articulate într-un fel într-o limbă și altfel în alta. Este clar că ne aflăm în fața unei noi forme de snobism, complex, cum spuneam, al unora dintre limbile de restrânsă circulație. De aceea și străinii, care vorbesc limba română, o fac în felul lor specific, „național”, să-i zicem.

Revenind de la literatură la realitate, să spunem că *limba rusă*, deși limbă a unui popor foarte numeros, nu prea are o circulație universală, dar ea nu comportă astfel de complexe lingvistice. Aici numele proprii străine se scriu chiar așa cum se pronunță: *Şekspir* pentru *Shakespeare*, *Ghiugo* pentru *Hugo*, *Gamlet* pentru *Hamlet* etc., iar neologismele se supun și ele, formal, adaptării totale la limba rusă. Limbile franceză sau engleză fac chiar cea mai brutală adaptare a cuvintelor străine propriilor lor reguli de pronunție. Spaniolului *Don Juan* (pronunțat: *Huan*), i se spune în franceză *Don Jüan*, lui *Don Quijote (Qihote)* - *Don Quişot*, *Buenos Aires* sună *Büenozzer*. Până și pronunția internațională a cuvintelor latinești nu este respectată de francezi: *trivium* se zice *triviom*, *silvae* se citește *silvae*, adică cum se scrie, cu *ae*, nu cu *e*, pronunție de care se face mare haz la noi (*silva*, *silvae*, *la toamnă tataie!*, spune o glumă studentească) etc.

Să reamintim, în acest cadru, intervenția energetică a chinezilor care au avertizat statele lumii că nu vor întreține relații diplomatice decât cu cele care le vor respecta, printre altele, pronunția originară a unor nume proprii, printre care și cel al capitalei statului chinez. Până atunci se generalizase numele de *Pekin*. Scrierea și pronunția oficială impusă a fost, de atunci încolo, *Beijing*, cancelariile lumii supunându-se imediat acestui avertisment. Dar România nu este China, ceea ce se vede cu ochiul liber...

„*A vorbi frumos*” nu înseamnă numai „a fi cuviincios”, ci și a „vorbi îngrijit.” De aceea, un alt complex privește *cacofoniile*, într-un context mai larg al „vorbirii frumoase”. Eminescu, de exemplu, nu ținea cont de ele,

pentru că și limba vorbită procedează la fel, unde sunt destul de frecvente, iar unele chiar stridente pentru urechile neobișnuite: „Află că cat tablă și nu gălesc”, îmi spunea, mai deunăzi, cineva. Dicționarele acceptă, cum se știe, unele cacofonii, cum ar fi: Ion LuCA CAragiale sau BiseriCA CAtoolică. Judecata aceasta este de sorginte eminamente cultă și amintește atât de atitudinea Clasicismului față de puritatea stilurilor, cât, mai ales, de conceptul de *limbă literară*, definit ca „aspect îngrijit al limbii vorbite”. Gustul modern și-a însușit acest punct de vedere și s-au încetățenit diferite artificii lingvistice de evitare a cacofoniilor. Unul a fost pronunția cuvântului "virgulă" între cuvintele generatoare de cacofonii, soluție la fel de nefericită: "Aflați că, virgulă, Casa de economii etc." O altă practică constă în introducerea adverbului *ȘI* între cele două cuvinte din a căror incidență ar rezulta o astfel de pronunție supărătoare. Se spune, de exemplu: *ca ȘI candidat, ca ȘI capodoperă* etc. Dar și în acest caz, uzul s-a transformat în abuz, invocatul *ȘI* punându-se stereotip chiar și acolo unde contextul lingvistic nu-l solicită: *ca ȘI student, ca ȘI om de afaceri* etc.

Se spune, și pe drept, că marii creatori nu au complexul pleonasmului, cacofoniei sau a altor fenomene ce siluiesc "naturalitatea" limbii. Dar de ce la ei "stricările de limbă" se numesc "*licențe poetice*", iar la noi, muritorii de rând, „*greșeli de limbă*” violent sancționate?

Prezența *jargonului* în limbă e foarte veche și cunoscută. Mobilitate există și aici, evident, numai că după 2000 au apărut noi spații socio-culturale care și-au creat un argou. E vorba de *găștile de cartier* (cu multe consecințe nu numai negative, ci și de natură artistică și am în vedere muzica promovată de ele, desenul *grafitti* etc.), de *discotecile* frecventate de așa-ziiși *clubberii* etc., forme instituționale care au înlocuit pinacotecile, bibliotecile etc., de *stadioanele*, mai ales cele de fotbal și așa mai departe. Câteva exemple din categoria clubberilor: „*La Ieftinika*”, „locul din preajma discotecii, unde prețurile sînt mult mai mici; *greuceanu*, „folosit de obicei în expresii de genul *am făcut ceva la greuceanu*”, adică la greu; mult sau foarte mult”; *panoramă*, „prostituată, care vine în club, *la produs*, ușor de recunoscut după stilul vestimentar extrem de provocator” etc.

Au ieșit din zona clasică a *jargonului* unele cuvinte, fiind folosite destul de frecvent de tineri, în general, cum ar fi: *Beton, Haos, Tare, Fișos, -oasă, Bengos, -oasă, Super, Meserie, Marfă, GG* (de la engl. *good going*)” etc., toate folosite pentru aprecieri sau trăiri plăcute vs. *Fișe, Varză! Nașpa! Nasol!* Unele cuvinte își răstoarnă semantica, cum e cazul subst. *Belea!* care, mai nou, în argou, e utilizat ca superlativ pozitiv. *Frate! Prietene! Soră-mea!* sunt câteva dintre apelativele folosite mai nou.

Comunicarea pe noul și foarte folositul mijloc al *Internetului*, aduce și el fenomene de limbă cu șanse mari de răspândire în rândul tinerilor. Ne referim la scrierea cuvintelor prescurtat (ca în engleza americană vorbită, pentru economia de comunicare), folosirea unor modalități de transcriere insolite (*K*, pentru sunetul *CĂ*, *SH* pentru *Ș*, *TZ* pentru *Ț*, *DK* pentru „*dacă*”, *KKO*, „*cacao*” etc.; sau: *nashpa*, *coshmar*, *totzi* și altele.

Filmul, prezent masiv în programele televiziunilor, din cauza grabei, superficialității sau inculturii promovează de multe ori traduceri redată în titrări pline de greșeli de limbă și ortografie. Având în vedere ce se adresează vizualului, pericolozitatea răspândirii formelor eronate este foarte mare. Aceeași observație și pentru textele ce curg pe *croll-urile* ecranelor TV, uneori cu viteze greu de citit. Când acestea sunt mai multe, chiar trei, ele devin adevărate mijloace de tâmpire a telespectatorilor.

Un alt fenomen, influențat de crainicii TV de „stil” american, privește mutarea accentului cuvintelor. Faptul pornește de la rapiditatea fluxului vorbirii, ca în cazul crainicilor de sport, surclasați deseori de dinamica jocului. Dacă regula, în limba română, era ca el sa stea pe penultima silabă, acum glisează, din ce în ce mai frecvent, către anti-penultima, de unde și mai multele variante acceptate de DOOM2; se pronunță *pAstilă* și nu *pasTIlă*, *CApsulă* pentru *CapsUlă*, *Agora* și nu *agOra*, *E_ditor* și nu *ediTOR*, *PROGnosticul* și nu *progmoSTIcul* etc.

Din totdeauna au existat, în paralel cu limbile literare, și subsisteme ale acestora marcate masiv de influențe, mai mult decât neologistice (acestea din urmă fiind necesare, în general). Fără alte comentarii, propunerea apărării limbii române, făcută după 2000, de G. Pruteanu, a fost cât se poate de semnificativă prin ea însăși.

Pentru epoca modernă, după franțuzisme, italianisme etc., a apărut *romgleza*. Nu intrăm în amănunte știute, ci doar observăm cum multe cuvinte englezești au intrat deja în uzul instituțional, inclusiv în cele media. Știrile abundă în formulări de tipul: „Ieri a avut loc un *briefing* la guvern privind vizita la București a unui membru din *board*-ul Băncii Mondiale, unde s-a semnat și Acordul *stand-by* cu FMI. S-a discutat, de asemenea, participarea României la *summitul* de la Madrid”. Nu mai miră pe nimeni astăzi prezența curentă, în limba română, a unor neologisme de tipul: *OK*, *Bye-bye*, *Ciao*, *Hello*, *Danke*, *Boss*, *Talk-show*, *By-pass*, *Top-model*, *Trendy*, *Rating* etc.; nici limbajul fotbalistic, în care se folosesc în mod curent termeni proveniți din engleză. Cât despre cel al tehnologiilor *IT*, nici nu mai vorbim.

Mai interesant, însă, datorită masivului fenomen al migrației românilor, pentru găsirea unui loc de muncă în unele țări europene, în

special, au apărut mai multe variante al unor „graiuri”, să le zicem, cum ar fi *româno-italian*, *româno-spaniol*, *româno-australian* și așa mai departe. Câteva exemple au și un anume pitoresc. Numai la câteva luni după ce s-a transferat la o echipă din Italia (în 1990), fotbalistul Florin Răducioiu a șocat românii vorbind o limbă puțin inteligibilă prin accentul italianizant și melanjul lingvistic. Fotomodelul Ramona Bădescu a fost surprinsă vorbind tot „româno-italiana”, când, în calitate de co-prezentatoare a Festivalului „Cerbul de Aur” (2005), a spus: „Anul două mii *quattro*” sau: „Să se *curunteze*” (în loc de „*să se încrunte*”) etc. Așadar, lingvistic, se înregistrează o intrare de cuvinte din aceste limbi în română, sub forma unor neologisme, fapt obișnuit, normal, cum mai spuneam. Că tinerii introduc aproape inconștient în discursul lor cuvinte sau chiar expresii englezești, faptul e cunoscut. Acum se întâmplă același lucru și cu expresii din italiană sau spaniolă. Câteva exemple de cum vorbesc românii din Italia¹: „Ea este *mia molie*” (it. *mia moglie*, “soția mea”); „*Îi purtam* toată ziua cu mașina” (it. *portare în macchina*, “a duce cu mașina”); „Am lucrat *fori* pentru doi ani” (it. *lavorare fuori*, “a munci în afară/peste hotare”) etc.

Destui ziariști salută astfel de „mutații”, vorbind elogios și încurajator despre „*Tinerii (care) reinventează limba română*”.² Doar un post TV are o scurtă emisiune despre „*Cum vorbim noi*”, adică: ziariștii (*Realitatea TV*), iar un altul, într-o emisiune de umor, „*Cârcotașii*”, face referințe și la greșelile de exprimare ale crainicilor din media. Tot astfel se explică de ce actuala ediție a DOOM -ului (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, 2005) manifestă, în domeniul atât de sensibil al normativului permisivitate, spirit de toleranță, populism, uneori mai mult încurcând decât limpezind lucrurile.

În sfârșit, interesant ni se pare și faptul că și aceste contexte lingvistice străine, cum semnaleză specialiștii, primesc ca neologisme... cuvinte românești, fenomen necunoscut până acum.

La cele spuse până aici, avem două concluzii. Una trimite la parabola „*paharului pe jumătate gol*”, pentru că cele spuse de noi au fost mai mult critice, negative decât laudative. Haideți atunci să întoarcem paharul! Expresia „*Paharul așezat cu gura în jos*” semnifică, în tradiția românească, următoarele: găsești tot ce cauți și, mai ales, tot ce-ai căutat și n-ai găsit

¹ Luchian, Ionela, "O nouă limbă: româno-italiana", în *Evenimentul Zilei*, 4 iulie 2007.

² Vezi ilustrativ doar articolul, "Tinerii reinventează limba română", în *Gândul*, 07 iulie 2007.

înainte de a-l întoarce. Să verificăm, poate ni se confirmă și nouă această credință aplicată limbii române actuale.

A doua, adaptează intereselor noastre o glumă englezească, tot cu un pahar cu apă: „- John!; - Yes, Sir!; - Adu-mi un pahar cu apă!; - Ok, Sir!; - John!; - Yes, Sir!; - Mai adu-mi încă unul!; - Bine, Sir!; - John!; - Mai adu-mi un pahar cu apă...; - Dar, Sir, nu vă face bine atâta apă...; - John, ești nebun, nu vezi că arde biblioteca?” Noi vă invităm să citiți: “*Oameni buni, nu vedeți că începe să ardă Limba română ?*”